

Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinin Örgütsel Analizi *

Sevda Aslan ¹, Elif Bal ²

Öz

Bu çalışmada, Milli Eğitim Bakanlığı merkez örgütünün ana hizmet birimlerinden biri olan Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğüne bağlı, rehberlik ve araştırma merkezlerinin amacı, yapısı, personelinin niteliksel durumu incelenerek örgüt analizi yapılması amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Ankara İli'nin 15 ilçesinde bulunan 15 rehberlik ve araştırma merkezinden 14 yönetici, 14 rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bölümü personeli ve 36 özel eğitim hizmetleri bölümü personeli olmak üzere 64 RAM personeliyle görüşülmüştür. Araştırmada veri toplama aracı olarak Rehberlik ve Araştırma Merkezinin İşlevlerine Yönelik Görüşme Formu kullanılmıştır. Elde edilen veriler nitel analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre rehberlik ve araştırma merkezlerinin eğitim kurumlarıyla iş birliği içinde oldukları belirlenmiştir. RAM'lar ile yükseköğretim kurumlarının ilgili bölümleri arasındaki ilişki kuvvetlendirilmelidir.

Anahtar Kelimeler

Rehberlik ve Araştırma Merkezi
Örgütsel analiz
Nitel veri analizi

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi: 29.10.2011
Kabul Tarihi: 04.06.2014
Elektronik Yayın Tarihi: 06.08.2014

DOI: 10.15390/EB.2014.1652

Giriş

Eğitim örgütlerinin kaynağı bireydir. Toplumunu oluşturulan bireyler işlenerek tekrar topluma döner. Bu nedenle toplumun geleceğine yönelik çalışmalar, örgün olarak ilk eğitim örgütlerinde başlar. Bu örgütlerde bireylere sağlıklı tercih yapabilmelerinde, problemlerin çözümünde, kendilerini ve çevrelerini tanımada yön gösteren rehberliğin önemi artmaktadır. Kuzgun (2008) rehberliğin fiziksel ve toplumsal yaşamda karşımıza çıkan sorunların çözüm yollarının tanınması işlevinin okullarda belirli bir ders içinde olmadığını vurgulamaktadır. Özellikle rehberliğin önemle vurguladığı ilköğretim döneminden itibaren çocuklar benlik duygusu oluşturmada, kendi duygu ve düşüncelerinin daha çok farkına varmakta, toplumsal ilişkiler ve ahlâk duygusu geliştirmektedirler (Drefs, 2002). Bu bakımdan çocuğun önemli bir gelişim dönemini kapsayan temel eğitim sürecinden itibaren, rehberlik hizmetleri açısından çok iyi değerlendirilmesi gerekir (Yeşilyaprak, 2003). Rehberlik, bireye kendini anlaması, problemlerini çözmesi, gerçekçi kararlar alması, kapasitelerini kendine uygun geliştirmesi, çevresine dengeli ve sağlıklı bir şekilde uyum sağlaması, çevresindeki imkanları tanınması ve doğru kararlar vererek böylece kendini gerçekleştirme için uzman kişilerce verilen psikolojik yardımlardır (Kepçeoğlu, 2004; Kuzgun, 2008). Tan (2008) ise rehberliği, bireyin

* Bu çalışma Elif Bal'ın Yrd. Doç. Dr. Sevda Aslan danışmanlığında hazırladığı "Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinin Örgütsel Analizi" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

¹ Kırıkkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Türkiye, sevda.aslan@gmail.com

² Kırıkkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Türkiye, balelifsamsun@hotmail.com

gelişmesinde ve uyum sağlamasında gerekli olan seçimleri, yorumları, planları yapmasına ve kararlar vermesine fayda sağlayacak bilgi ve becerileri kazanmasına yardım hizmeti olarak tanımlanmaktadır. Rehberliğin ortaya çıkmasını gerektiren nedenler; meslek seçmenin zorlaşması, bireysel farklılıkların eğitimde dikkate alınması, çağdaş eğitim anlayışının kabullenilmesi, demokratik toplumda bireye sunulan seçme özgürlüğünün olması, demokratik hayatın karar verme yetisine sahip bireyler gerektirmesi, eğitimde bireyin duygusal alanına verilen önemin artması, akıl sağlığına verilen önemin artması olarak sıralanabilir (Sargın, 2003). Rehberlik, bireylerin okulda, evde ve toplumsal yaşam alanlarında çevresiyle daha uyumlu olabilmeleri için gerekli olan anlayışı ve bağımsızlığı kazanmalarına yardım etmektedir (Kağan, 2005). Diğer bir deyişle rehberlik, bireyin kendini gerçekleştirmesi için kendisini, çevresini tanıması sürecinde uzmanlar tarafından yapılan profesyonel yardımlardır.

Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri, rehberlik ve araştırma merkezleri (RAM) ile eğitim öğretim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma servisleriyle işlevlerini yerine getirmektedir. Özellikle rehberlik ve araştırma merkezleri görev alanı içinde bulunan eğitim öğretim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin yürütülmesi ile özel eğitim gerektiren bireylerin tanınması, bu bireylere yönelik rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin yürütülmesinden sorumlu olarak yaygın hizmet sunmaktadırlar. Rehberlik ve araştırma merkezleri, eğitim kurumlarında bulunan rehberlik ve psikolojik danışma servisleri ile koordineli çalışarak rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin etkinliğini arttırmaya yönelik çalışmalar yapar. Rehberlik ve araştırma merkezleri ile ilgili literatür incelendiğinde, Ülküsel (1993) çalışmasında rehber öğretmenlerin, faaliyetlerinin ağırlıklı olarak eğitsel rehberlik iken, mesleki ve kişisel çalışmalarında daha az yer aldığı belirlenmiştir. Koç'un (1998) çalışmasında, rehberlik ve araştırma merkezi rehber öğretmenlerinin iş doyumunu düzeyinde, görevleri sırasında yaşadıkları mesleki problemler, mesleki kıdem ve çalışan değişkenlerinin etkili olduğu saptanmıştır. Akkoyun'un (2000) araştırmasında, rehberlik ve araştırma merkezlerinde çalışmakta olan rehber öğretmenlerin ve yöneticilerin kaynaştırma eğitimine ilişkin bilgilerinin yeterli düzeyde olduğu saptanmıştır. Tatlıoğlu'nun (1999) çalışmasında, RAM'larda görev yapan rehber öğretmenlerin iletişim ve iş birliği düzeylerinin okullarda görev yapan rehber öğretmenlerden daha yüksek olduğu saptanmıştır. Kağan (2005), özel ilköğretim okullarında görev yapan rehber öğretmenlerin iş doyum düzeylerinin, devlet ilköğretim okulunda ve rehberlik ve araştırma merkezlerinde görev yapan rehber öğretmenlerden daha yüksek olduğunu saptamıştır. Tiryakioğlu'nun (2009) araştırmasında, rehberlik ve araştırma merkezi özel eğitim hizmetleri bölümünde fiziksel donanımının ve personel sayısının yeterli olmadığı belirlenmiştir. Topal'ın (2010) çalışmasında, rehber öğretmenler RAM müdürlerinin yöneticilik becerilerini sergilediklerini belirtmişlerdir.

Rehberlik hizmetlerinin etkin bir şekilde yürütülmesi ve özel eğitim gerektiren bireylerin tanınması gibi önemli işlevleri olan rehberlik ve araştırma merkezlerini konu edinmiş araştırmaların sayısının az olduğu söylenebilir. Bu araştırmaların bir kısmı rehberlik ve araştırma merkezlerinde görevli personelin durumu ve sorunları ile ilgilidir. Diğer bir kısmı da özel eğitim hizmetleri bölümünde yaşanan sıkıntılarla ilgilidir. Kurumun genel yapısı ile ilgili araştırma bulunmamaktadır. Bireyin potansiyelini tam olarak koyarak gelişimi açısından önemli işlevi olan rehberlik hizmetlerinin en yaygın hizmet alanı, rehberlik ve araştırma merkezleridir. Bu merkezlerin var olan durumunun belirlenmesi, hizmetlerinin daha etkin ve işlevsel hâle gelmesini sağlayabilir. Böylelikle bu merkezlerinin önemini fark edilerek toplumda daha çok ihtiyaç hissedilen merkezler hâline gelmesi beklenebilir. Bu nedenle bu araştırmada, Milli Eğitim Bakanlığı merkez örgütünün ana hizmet birimlerinden biri olan Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğüne bağlı, yükseköğretime kadar tüm eğitim kurumlarında rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin yürütülmesinden sorumlu olan rehberlik ve araştırma merkezlerinin amacı, yapısı, personelinin niteliksel durumu incelenerek örgüt analizi yapılması amaçlanmıştır.

Yöntem

Araştırma Yöntemi

Bu araştırmada nitel analiz yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmalar gözlem, görüşme ve döküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği yöntemlerdir (Şimşek ve Yıldırım, 2006). Nitel araştırmalarda veri toplanırken, bir yandan da veri analiz edilir ve yorumlanır. Nitel araştırmalarda yeni kavramlar ve kuramsal verinin analizi yapılmaktadır (Neuman, 2008).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Ankara İli'nin 15 ilçesinde bulunan 15 rehberlik ve araştırma merkezi oluşturmaktadır. Araştırmada 14 yönetici, 14 rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bölümü personeli ve 36 özel eğitim hizmetleri bölümü personeli olmak üzere 64 RAM personeliyle görüşülmüştür. Görüşmeye katılan uzmanlara araştırmacı tarafından analizlerde kullanılmak üzere kod adı verilmiştir. 14 yöneticiye hiçbir sıralama göz önünde bulundurulmaksızın rastgele Yönetici 1, Yönetici 2, ... Yönetici 13, Yönetici 14 şeklinde kod adı verilmiştir. Aynı şekilde 50 uzmana da Uzman 1, Uzman 2, ... Uzman 49, Uzman 50 şeklinde kod adı verilmiştir.

Veri Toplama Aracı (Alt Başlık)

Araştırmada veri toplama aracı olarak Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliğinden yararlanılarak hazırlanan "Rehberlik ve Araştırma Merkezinin İşlevlerine Yönelik Görüşme Formu" kullanılmıştır. Bu form iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm kişisel bilgileri içeren on bir sorudan oluşmaktadır. İkinci bölüm rehberlik ve araştırma merkezlerinin örgütsel analizi için rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerine, özel eğitim hizmetlerine, rehber öğretmenleri olmayan okullara verilen hizmetlere, eğitim öğretim kurumlarına yapılan ziyaretlere, kurum içi işleyişe, araştırma, değerlendirme ve izleme çalışmalarına, bütçe ve donanımına, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerindeki gelişmelerin takip edilmesine, ailelere ilişkin faaliyetlere, hizmet içi eğitimlerine, diğer kurumlarla iş birliğine yönelik açık uçlu yirmi bir sorudan oluşmaktadır.

Veri Toplama Süreci

Araştırmada, RAM'lar önceden aranarak merkez müdürü ile görüşülerek araştırmanın amacı açıklanmış ve randevu alınmıştır. Ankara İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nden araştırmanın yapılmasına ilişkin izin belgesi ile birlikte belirlenen tarihte ve saatte merkezlere gidilmiş, merkezlerde bulunan tüm uzman ve yöneticilere araştırmanın amacı açıklanmıştır. Bu açıklamadan sonra araştırmaya katılmaya gönüllü olan uzman ve yöneticilerle ses kayıt cihazı kullanılarak görüşmelere gerçekleştirilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmanın analizi MAXQDA nitel analiz bilgisayar programıyla yapılmıştır. Rehberlik ve araştırma merkezlerindeki görüşmeler sonlandıktan sonra ses kayıtları üzerinde değişiklik yapılmadan metne dökülmüştür. Her RAM'da görüşmeye katılan katılımcıların kod adları ile görüşme metinleri RAM'ların adları içinde ayrı ayrı dosyalanmıştır. Görüşmeye katılanlara sorulan yirmi bir açık uçlu soru tema olarak belirlenmiştir. Tüm veriler okunarak ilk önce kabaca kod listeleri oluşturulmuştur. Oluşturulan tüm kodlar teker teker okunarak aynı başlık altında toplanabilecek kodlar birleştirilmiştir. Bu işlem tamamlandıktan sonra, bu kodlar temaların alt temaları olarak adlandırılmıştır. Daha sonra bu alt temalara ilişkin yönetici ve uzmanların görüşmelerinden alıntılar yapılarak veriler düzenlenmiştir.

Bulgular ve Tartışma

Araştırma bulguları 21 ana tema ve bu ana temalar altında toplanmış 217 alt temadan oluşmaktadır.

Eğitim Öğretim Kurumlarındaki Rehberlik Hizmetlerinin Etkin ve Verimli Bir Şekilde Yürütülmesi için Yapılan Çalışmalara İlişkin Görüşler

Görüşmeye katılan 5 yönetici ve 7 uzman eğitim öğretim kurumlarında uygulanan yıllık rehberlik hizmetleri çerçeve planlarının hazırlanmasında yardımcı olduklarını belirtmiştir, ancak RAM personelinin de belirttiği gibi artık RAM'lar bu programları hazırlamamaktadır. Bu programlar, Özel Eğitim Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün eğitim kurumlarının özellik, kademe ve türlerine göre yayınladığı yıllık ve günlük rehberlik çerçeve planı formatına göre okul rehberlik servisleri tarafından düzenlenmektedir. Bu düzenlemede RAM'ların sadece yardımcı olduğu belirlenmiştir, ancak RAM'lar rehber öğretmeni olmayan okulların yıllık çerçeve planlarını düzenlemekte ve bu okullara göndermektedir. RAM'ların rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bölümünün yeterli elemanı bulunmaması göz önüne alındığında, bu işlevi tam anlamıyla gerçekleştirememesi beklenen bir durumdur. Görüşmeye katılan 2 yönetici ve 5 uzman RAM'lara okullardan yönlendirilen vakaların incelendiğini belirtmişlerdir, ancak rehber öğretmenlerin bazıları RAM'larda görev yapan rehber öğretmenler ile okullarda görev yapan rehber öğretmenlerin yeterlilik bazında bir farkı olmadığını belirtmektedir. Okullarda çözülemeyen problemlerin üstesinden gelinmesi için RAM'larda okul rehberlik servislerinde bulunan rehber öğretmenlere göre daha uzmanlaşmış rehber öğretmenlerin görev yapması beklenebilir. Görüşmeye katılan bir uzman eğitim öğretim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma hareketlerinin etkin şekilde yürütülmesi için araştırmalar yapıldığını belirtmiştir. Ancak sadece bir uzmanın araştırma yapıldığını belirtmesi, bu hizmetin etkin yapılmasına ihtiyaç duyulduğu şeklinde yorumlanabilir. Görüşmeye katılan 4 yönetici ve 6 uzman eğitim kurumlarıyla iş birliği içinde olduklarını belirtmişlerdir. Ayrıca 1 yönetici ve 8 uzman RAM'ların eğitim öğretim kurumlarına gerekli durumlarda, destek sağladığını ifade etmiştir. Görüşmeye katılan 7 uzman eğitim kurumlarındaki rehberlik hizmetlerinin verimli bir şekilde yürütülebilmesi için bu kurumlara ziyarette bulunulduğunu belirtmiştir.

Görüşmeye katılan 3 yönetici ve 3 uzman okullardan gelen yıl sonu değerlendirme raporlarının RAM'da toplandığını ve buradan bir üst kuruma iletilindiğini belirtmişlerdir. Katılımcılardan 6 yönetici ve 19 uzman bu faaliyetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesi için okullara yönelik seminerler düzenlendiğini belirtmişlerdir. RAM'ların bu konuda yeterli düzeyde çalıştığı söylenebilir. Katılımcılardan 4 yönetici ve 9 uzman okul rehber öğretmenleriyle toplantı yapıldığını belirtmişlerdir. Görüşmeye katılan 2 yönetici ve 3 uzman rehber öğretmenlerin ihtiyaçlarının karşılandığını belirtmiştir. Görüşmeye katılan 2 yönetici ve 2 uzman eğitim öğretim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma faaliyetlerinin yürütülebilmesi için okullara doküman desteğinin sağlandığını belirtmiştir. Görüşmeye katılan 1 yönetici ve 4 uzman, rehber öğretmeni olmayan okullardaki rehberlik faaliyetlerinin yürütülebilmesine yardım edildiğini belirtmişlerdir. Görüşmeye katılan 2 yönetici ve 6 uzman, RAM'ların rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bölümünün işlevsel olmadığını belirtmiştir. Araştırmaya katılan uzmanların, sadece 14'ü rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bölümünde görev yapmaktadır. Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bölümünde personel sayısının yetersiz olması da bu bölümünün iş yoğunluğunun daha az olmasına bağlanabilir. Bu durumu 1 yönetici ve 6 uzman da RAM'ların özel eğitim ağırlıklı çalıştığını söyleyerek desteklemektedir. 2006 yılında çıkan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği ile RAM'lar devlet tarafından özel eğitim desteği alacak bireylerin desteklenmesiyle RAM'ların özel eğitim hizmetleri bölümündeki iş yoğunluğu artmıştır.

RAM'lar ile Yükseköğretim Kurumları Arasındaki İş Birliği Düzeyine İlişkin Görüşler

Görüşmeye katılan 2 uzman, RAM'lar ile yükseköğretim kurumlarının birbirlerinden nasıl yararlanması gerektiğinin farkında olmadığını belirtmiştir. 6 yönetici ve 4 uzman bu etkileşimin RAM'lar ile yükseköğretim kurumları arasındaki yakınlık ile ilgili olduğunu belirtmiştir. Görüşmeye katılan 3 yönetici ve 5 uzman RAM'lar ile yükseköğretim kurumları arasında iş birliğinin olduğunu belirtmiştir. Görüşmeye katılanların 8'i üniversitelerden akademisyenlerin RAM'ların düzenlediği eğitimlerde ders verdiklerini, krize müdahale ekipleri ile çalıştıklarını, üniversitelerden görüş alındığını ve üniversiteden uygun bölümdeki öğrencilerin staj için RAM'lara gönderildiğini belirtmektedirler. Görüşmeye katılan 3 yönetici ve 3 uzman daha önceki yıllarda, yükseköğretim kurumları ile RAM'lar arasında daha fazla ilişki olduğunu belirtmiştir. Ancak 2006 yılında çıkan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği ile RAM'ların iş yükünün arttığı ve eleman sayısının yetersizliği nedeniyle yükseköğretim kurumları ile gerekli iş birliğinin sağlanamadığı belirtilmiştir. Katılımcılardan 1 yönetici ve 5 uzman RAM personelinin yükseköğretim kurumları ile iş birliğini kendi kişisel çalışmalarıyla gerçekleştirdiğini belirtmiştir. 4 uzman ise üniversitelerin yoğunluğundan dolayı RAM'lara zaman ayıramamasına değinmiştir. Ayrıca 2 yönetici ve 1 uzman üniversitelerle iş birliği yapmak için bütçenin artırılması gerektiğini belirtmiştir. Katılımcılardan 4 yönetici ve 13 uzman RAM'lar ile yükseköğretim kurumları arasında iş birliğinin olmadığını, 4 yönetici ve 11 uzman çok fazla iş birliğinin olmadığını, 2 yönetici ve 9 uzman ise var olan iş birliğinin yeterli olmadığını belirtmiştir. Bu bulgular doğrultusunda RAM'lar ile yükseköğretim kurumu arasında iş birliğinin beklenen düzeyde olmadığını düşünülebilir. Aynı zamanda yükseköğretim kurumları açısından da RAM'lar önemli bir uygulama alanı olabilir.

Başvuran Bireylere Gereksinimi olan Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Vermeye Uygun Mesleki Formasyona Sahip Uzman Bulunmadığında Yapılan İşlemler ile İlgili Görüşler

Görüşmeye katılan 6 yönetici ve 23 uzman hastanelerin ilgili bölümlerine, 2 yönetici ve 11 uzman ilgili kurumlara, 4 uzman üniversitelerin ve üniversite hastanelerinin ilgili bölümlerine, 3 uzman Alkol ve Madde Bağımlılığı Tedavi ve Eğitim Merkezi'ne (AMATEM) 2 uzman ise Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna yönlendirme yaptıklarını belirtmiştir. RAM'ların yönlendirme ile ilgili işlevlerini yerine getirdiği söylenebilir.

Eğitim Öğretim Kurumlarına Yapılan Ziyaretlerde Karşılaşılan Sorunlarla İlgili Görüşler

Görüşmeye katılan 14 uzman eğitim öğretim kurumlarına ziyarette bulunmadığını, 3 uzman kurum olarak ziyarette bulunmadıklarını, 1 uzman ise, sadece kriz durumlarında ziyarette bulduklarını belirtmiştir. Ziyaretlerin gerçekleştirilememesinin sebepleri; RAM'larda personel eksikliği, iş yoğunluğu ve ziyaretler sırasında kendi imkânları ile ulaşımı sağlamaları şekline sıralanabilir. Bu ziyaretlerle ilgili 6 yönetici ve 6 uzman çok fazla zorlukla karşılaşmadığını, 2 yönetici ve 4 uzman ise hiçbir zorlukla karşılaşmadığını belirtmiştir. Ziyaretlerdeki zorlukları 9 uzman özel eğitim, 2 yönetici ve 2 uzman öğretmen ve yöneticilerin dirençleri, 2 yönetici ve 2 uzman RAM'ların işlevlerinin bilinmemesi, 3 uzman ziyaret sırasında araç sıkıntısı, 1 yönetici ve 1 uzman bireysel sorunlar ve 2 uzman zaman sıkıntısı ile ilgili olarak toplam 19 uzman ve 5 yönetici zorlukları belirtmiştir. Personel eksikliği ve iş yoğunluğu nedeniyle RAM'ların kendilerini tanıtamadığı, zaman sıkıntısı yaşadıkları, rehberliğin işlevlerini öğretmen ve yöneticilere yansıtamadığı söylenebilir. Görüşmeye katılan 2 yönetici ise RAM'ların gezici bir bölümü olması gerektiğini belirtmiştir. 1985 yılı Rehberlik ve Araştırma Merkezleri Yönetmeliği'nde okul grup rehberliği ve mesleğe yöneltme bölümünün görevleri arasında gezici ekipler kurmak ve düzenli ziyaretler yaparak bölgedeki rehberlik ihtiyaçlarını karşılamak yer almaktadır. Ayrıca aynı yönetmelikte belirlenen RAM kadrolarından biri de gezici özel eğitim öğretmenidir. Bu öğretmenin görevi normal sınıflarda eğitim alan özel eğitime gereksinim duyan öğrencilere ve bu öğrencilerin öğretmenlerine teknik yardımlarda bulunmaktır (MEB, 1985). Ancak 2001 yönetmelik değişikliğiyle RAM'larda gezici öğretmen kadrosu kalkmıştır.

Özel Eğitim Alması Gereken Bireylerin Saptanması Süreçleri Hakkındaki Görüşler

Görüşmeye katılan 10 yönetici ve 33 uzman, özel eğitim gerektiren bireylerin okullarda öğretmen fark etmesiyle yönlendirildiğini belirtmektedir. 1 yönetici ve 1 uzman ise öğretmenlerin farkındalığını arttırmak için eğitimlerle destek sağlandığını belirtmişlerdir. Dolayısıyla öğretmenlerin farkındalığını arttırmak için yapılan çalışmalara ihtiyaç olduğu düşünülebilir. Görüşmeye katılan 8 yönetici ve 22 uzman, özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin ailede fark edildiğini belirtmektedir. Ayrıca 2 yönetici ve 5 uzman, özel eğitim rehabilitasyon merkezlerinin bu öğrencileri saptayıp getirdiğini belirtmektedir, ancak RAM'ların bu saptanma sürecinde taramalar yaparak etkili olduğunu belirten, yalnızca 1 yönetici ve 3 uzman bulunmaktadır. Akkoyun (2007), çalışmasında özel eğitim gereksinimi duyan öğrencilerin saptanması amacıyla yapılan taramaların RAM tarafından yapıldığını, ancak RAM'ların bu konuda etkin olmadığını tespit etmiştir. Tiryakioğlu'da (2009) çalışmasında aynı doğrultuda özel eğitim gerektiren bireylerin saptanmasında, eksiklik olduğunu belirlemiştir. Akkoyun (2007) ve Tiryakioğlu'nun (2009) çalışma sonuçlarıyla paralel olarak bu araştırmada da özel bir sektör hâline gelen özel eğitim hizmetlerinde, bireylerin saptanması konusunda, RAM'ların etkisinin yeterli olmadığı tespit edilmiştir. Görüşmeye katılan bir yönetici, diğer kurumların saptama sürecinde etkin olmadığını belirtmiş, özellikle hastanelerin daha erken teşhisle sürece katılabileceğini ifade etmiştir. Tiryakioğlu (2009) çalışmasında, RAM yöneticileri okul öncesi dönemde, bireylerin hastane tarafından RAM'a yönlendirilmediğini ifade etmiştir. Bu sonuç, bu çalışmanın bulgularını destekler niteliktedir.

Özel Eğitim Alması Gereken Bireylerin Ailelerinin Bilgilendirmesi ile İlgili Yapılan Çalışmalara İlişkin Görüşler

Bu ana tema ile ilgili 10 yönetici ve 36 uzman, özel eğitim gerektiren bireylerin tanınması sırasında ailelerine bire bir bilgi verildiğini belirtmiştir. Akkoyun (2007) kaynaştırma eğitimiyle ilgili RAM'a incelenmeye gelindiğinde, ailelerin bilgilendirilmesi çalışmalarının RAM personeli tarafından bire bir görüşmelerle gerçekleştiğini belirtmiştir. 4 yönetici ve 13 uzman ise bu ailelere yönelik eğitimlerle bilgilendirme yapıldığını belirtmiştir. RAM personeli özel eğitim gerektiren bireylerin ailelerine yönelik toplu etkinliğin azlığını, personel yetersizliğine bağlamaktadır. Bu konuda okul ile bilgilendirme yapıldığını ifade eden 1 yönetici ve 2 uzman bulunmaktadır. Aynı zamanda RAM'lar özel eğitim gerektiren ailelere bilgi vermek amacıyla yayınlar hazırlamak ve ilgililere ulaştırmakla görevlidir, ancak 1 yönetici ve 2 uzman broşürlerle bilgi verildiğini belirtmiştir. Bu bulgular göz önüne alındığında, RAM'larda özel eğitim alması gereken bireylerin ailelerine yönelik sistematik bir çalışma yapılmadığı, ilgili kurumlarla iş birliğine gidilmediği, yayınlarla gelişimlerinin desteklenmediği söylenebilir. Bu durumun sebepleri ise personel eksikliği, iş yoğunluğu ve maddi kaynak eksikliği olarak düşünülebilir.

RAM'lara Özel Eğitim Hizmetleri Amacıyla Başvuran Birey Sayısı ile Rehberlik Hizmetleri Amacıyla Başvuran Birey Sayısı Arasındaki Farka İlişkin Görüşler

Bu ana temaya göre katılımcılardan 11 yönetici ve 46 uzman özel eğitim hizmetleri için başvuran birey sayısının, rehberlik ve psikolojik danışma için başvurudan daha fazla olduğunu belirtmiştir. Bu bulguyla RAM'ların özel eğitim hizmetleri ağırlıklı çalıştığı söylenebilir. 2006 yılında çıkan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinden sonra RAM'lar özel eğitim gerektiren bireylerin tanındığı ve bu konuda rapor aldıkları kurumlar hâline gelmiştir. Ayrıca 3 uzmanın da belirttiği gibi özel eğitim hizmetlerinde bir sirkülasyon mevcuttur. Özel eğitim gerektiren bireylerin yılda bir defa raporlarının RAM'da yenilenmesi gerekmektedir. Bu nedenle her yıl RAM'ların özel eğitim hizmetleri bölümüne başvurulduğundan bir sirkülasyon oluşmaktadır. Diğer yandan, 3 uzman ailelerin özel eğitim konusunda bilinçlendirildiğini belirtmiştir. Devlet desteği ile özel rehabilitasyon merkezlerinin de artmasıyla ailelerin bu konuda bilinçlendiği söylenebilir. Katılımcılardan 1 yönetici ve 13 uzman okullarda rehberlik ihtiyacının karşılandığını belirtmiştir. Bu durumun en önemli nedeni olarak okul rehberlik servislerinde görev yapan rehber öğretmenler ile RAM'da görev yapan rehber öğretmenler arasında yeterlilik anlamında bir fark bulunmaması gösterilebilir. Çünkü rehberlik ve araştırma merkezlerinde görev yapacak rehber öğretmenlerin atanma kriterleri ile okul rehberlik servisindeki rehber öğretmenlerin atanma kriterleri aynıdır. Diğer yandan görüşmeye katılan 1 yönetici ve 2

uzman ise bireylerin psikolojik danışma için hastaneleri tercih ettiğini belirtmiştir. Rehberlik hizmetlerinden yararlanan birey sayısının az olmasının diğer bir nedeni olarak 2 yönetici ve 4 uzmanında belirttiği gibi rehberlik ve psikolojik danışma kültürü ülkemizde yeterince benimsenmemiş olduğu söylenebilir. Bunların yanı sıra 1 yönetici ve 4 uzman da RAM'ların kendilerini rehberlik ve psikolojik danışma alanında tanıtamamış olduğundan, bireylerin bu kurumun varlığından haberdar olmadığını belirtmiştir. Sonuçta, RAM'ların özel eğitim ağırlıklı hizmet verdiği, özel eğitim konusunda ailelerin daha bilinçli olduğu ile bireylerin rehberlik ve psikolojik danışma ihtiyaçlarını karşılamak için öncelikle RAM'ı tercih etmediği düşünülebilir.

Öğrencilerin Kendilerini İlgileri, Yetenekleri, Mesleki Değerleri Gibi Yönleriyle Tanınmalarına, Meslekler Hakkında Bilgi Edinmelerine, Kendilerine Uygun Meslekleri Fark Etmelerine Dair Yapılan Etkinliklere İlişkin Görüşler

Araştırmaya katılan 9 yönetici ve 15 uzman meslekle ilgili etkinliklerin okul rehberlik servisleri tarafından yürütüldüğünü belirtmiştir. 11 uzman ise özel eğitim bölümünde olduklarından dolayı meslekle ilgili etkinlikler konusunda fikirleri olmadığını, bu işlevin rehberlik hizmetlerinin görevi olduğunu belirtmiştir. Ancak RAM'ların özel eğitime başvuran bireylerin mesleki yönlendirmelerine ilişkin çalışmalarının da bulunması beklenmektedir. 3 yönetici ve 2 uzman ise rehber öğretmeni olmayan okullara bu tarz etkinlikler düzenlediklerini belirtmiştir. Bu etkinliklerle ilgili 4 yönetici ve 9 uzman başvurulara bireysel görüşmelerle bilgi verildiğini; 3 yönetici ve 3 uzman Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) ile iş birliği yapıldığını; 2 yönetici ve 3 uzman bireyi tanıma ile ilgili çeşitli test ve envanterlerin kullanıldığını belirtmiştir. Ayrıca, 2 yönetici ve 5 uzman doküman desteğinin sağlandığını belirtmiştir. RAM'larda bireylerin kendilerini ve meslekleri tanınamalarına, kendilerine uygun meslekleri fark etmelerine ilişkin etkinliklerin yeterince düzenlenmediği, doküman desteğinin sistematik olarak sağlanmadığı söylenebilir. Sonuç olarak RAM'ların bu konudaki çalışmalarının yetersiz kaldığı düşünülebilir.

Rehber Öğretmeni Olmayan Okullar için Yapılan Çalışmalar ile İlgili Görüşler

Araştırmanın bulgularına göre 6 yönetici ve 15 uzman rehber öğretmeni olmayan okullara ziyaretler yapıldığını, 4 yönetici ve 17 uzman bu okulların öğretmen, aile ve öğrenci eğitimlerinin RAM tarafından verildiğini, 3 yönetici ve 8 uzman okuldan alana yakın bir yönetici veya öğretmenin görevlendirildiğini ya da 1 yönetici ve 6 uzman çevredeki okullardan rehber öğretmeni görevlendirildiğini ve onunla irtibata geçildiğini, 2 yönetici ve 7 uzman çerçeve planlarının hazırlanıp bu okullara gönderildiğini belirtmiştir. 1 yönetici ve 5 uzman görev bölgeleri içinde rehber öğretmeni olmayan okul bulunmadığını belirtmiştir. Ayrıca 6 uzman, özel eğitim hizmetleri bölümünde görevli olduklarından, RAM bünyesinde rehber öğretmeni olmayan okullar için yapılan çalışmalarla ilgili bilgisi olmadığını ifade etmiştir. Bu bulgular doğrultusunda RAM'ların rehber öğretmeni olmayan okullara yönelik sorumluluklarını yerine getirdiği söylenebilir.

Çevrede ve Okullarda Alanla İlgili Araştırmalara Dair Görüşler

Bu ana temada 3 yönetici ve 23 uzman RAM bünyesinde araştırma yapıldığını belirtmiştir. Diğer bulgularda 8 uzman RAM bünyesinde gerçekleştiren projeleri olduğunu, 4 yönetici ve 1 uzman bilimsel anlamda olmayan araştırmalar yapıldığını, 4 uzman araştırma yapıp yapılmadığı konusunda bilgisi olmadığını, 2 uzman RAM bünyesinde değil, fakat bireysel olarak araştırmalar yaptıklarını belirtmiştir. Bu ana tema ile ilgili 1 yönetici ve 2 uzman ise RAM bünyesinde iki araştırma yapıldığını ve yayınlandığını belirtmiştir. RAM'ların görevleri ile ilgili çevrenin ihtiyaçlarını saptamak, hizmetlerini geliştirmek, hizmetlerin niteliği ve verimi artırmak için araştırmalar yapma konusunda yeterli olmadığı söylenebilir. Konu ile ilgili araştırmaların yapılmaması durumunda çevrenin ihtiyaçlarının saptanamadığı ve bu ihtiyaçları karşılayabilecek düzenlemelere gidilemeyeceği sonucu çıkarılabilir.

RAM'a Başvuran Bireyleri Eğitsel ve Sosyal Hizmet Olanakları Hakkında Bilgilendirme ile İlgili Görüşler

RAM personeli merkeze başvuran öğrencilere veya bireylerin ekonomik durumlarına göre çevrede yararlanabilecekleri eğitsel ve sosyal olanakları araştırmak ve bilgilendirmekle görevlidir. Bu nedenle RAM çalışanları, çevrede bulunan sosyal ve eğitsel kurumlar hakkında bilgi sahibi olmalıdırlar. Ayrıca başvuran bireylerin ekonomik durumlarına göre yönlendirme yapabilmelidir. Görüşmeye katılan 10 yönetici ve 42 uzman başvuran bireylerin ekonomik durumları çerçevesinde eğitsel ve sosyal olanaklara yönlendirmesinin yapıldığını belirtmiştir. 4 yönetici ve 7 uzman ise yönlendirmenin yapılmadığını belirtmiştir. Yönlendirmenin yapılamama sebebi olarak görev bölgelerinde bu tarz etkinlikler düzenleyen kurumların bulunmaması belirtilmiştir. Diğer yandan, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerine yönlendirme yapılmadığı tespit edilmiştir. RAM'ların yönlendirme yapılabilecek kurumların listesini panolarına astıkları belirlenmiştir. RAM'ların eğitsel ve sosyal olanaklar hakkında bilgi verme konusunda üzerine düşen görevleri yerine getirdiği söylenebilir. Ancak bu bilgilendirmenin daha sistematik bir yapıda olmasına ihtiyaç vardır. Yönlendirme yapılacak kurumlarla ortaklaşa hareket edilmediği tespit edilmiştir. Yönlendirmenin çevreden bireysel olarak edindikleri bilgileri başvuran bireylere sundukları şeklinde gerçekleştiği belirlenmiştir.

Danışanların Gelişimi ve Eğitimini İzlerken Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Görüşler

Katılımcılardan 4 yönetici ve 16 uzman danışanların gelişimini, danışanlar RAM raporunu yenilemek için geldiklerinde, sınırlı bir zaman içinde gözlemlediklerini belirtmiştir. 3 yönetici ve 10 uzman ise danışanların gelişiminin izlenemediğini belirtmiştir. Özel eğitim hizmetleri bölümünde danışanların yılda bir kez, RAM'a gelmek zorunda olmaları nedeniyle bir gözlem yapılmaktadır. Ancak hem zamanın yetersizliği hem de danışanların gittiği özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinden gelen bilgilerin kesinliği konusunda sıkıntılar bulunmaktadır. Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bölümünde ise 3 yönetici ve 7 uzman rehberliğin önemli bir ilkesi olan gönüllük nedeniyle bireylerin danışmaya bir kere geldiği ve daha sonra devam etmemeleri nedeniyle izleme çalışmalarında süreklilik olmamasının probleme neden olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca 4 uzman danışanlarının gelişimi ve eğitimiyle ilgili bilgilere online olarak ulaşarak yaptıkları çalışmaların ve yönlendirmelerin sonuçlarını gözlemleyebileceklerini vurgulamıştır. Dolayısıyla izleme çalışmalarının etkin bir şekilde gerçekleşmediği söylenebilir.

Öğretmenlere ve Ailelere Yönelik Konferans Seminer vb. Etkinliklerin Yapılma Sıklığı ile İlgili Görüşler

Katılımcılardan 4 yönetici ve 23 uzman, yalnızca rehber öğretmenlere yönelik konferans, seminer vb. etkinliklerin yapıldığını belirtmiştir. Okul yöneticilerine, sınıf öğretmenlerine ve ailelere yönelik ise bu etkinliklerin yapılmadığı tespit edilmiştir. 2 yönetici ve 8 uzman bu etkinliklerin yapılmadığını, 3 yönetici ve 2 uzman ise çok sık yapılmadığını belirtmiştir. RAM'lar tarafından görev bölgesi içindeki rehber öğretmenlere, okul yöneticilerine, sınıf öğretmenlerine ve ailelere yönelik bu etkinliklerin düzenli bir şekilde yapılmadığı sonucu çıkarılabilir. 10 RAM personeli ihtiyaç duyulan eğitimlerin yapılmama nedenlerini ise sırasıyla RAM'ların iş yükü fazlalığı, personel yetersizliği, etkinliklerin düzenleneceği ortamların zor bulunması, hizmet verilecek bireylerden talep olmamasını belirtmişlerdir.

RAM'larda Rehberlik ve Psikolojik Danışma ile İlgili Yeni Gelişmelerin Takibinin Yapılmasına İlişkin Görüşler

Araştırmaya katılan katılımcılardan 3 yönetici ve 16 uzman gelişmeleri takip etmek için sistematik bilgilendirme sisteminin olmadığını, kendi çabalarıyla alanlarıyla ilgili yeni gelişmeleri takip ettiklerini belirtmiştir. Görüşmeye katılan 3 yönetici ve 11 uzman rehber öğretmenler arası iletişim ile yeni gelişmelerin takibinin yapıldığını belirtmiştir. RAM personeli katıldıkları eğitimlerden, uygulanan projelerden ve okunan yayınlardan kendi aralarında bir paylaşım yaşadıklarını belirtmektedir. Diğer bir deyişle birinci elden bilgi öğrenilmediğini belirtmektedirler. Özel Eğitim Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün RAM personelinin

yenilikler konusunda toplantı, seminer gibi etkinliklerle bilgilendirdiğini belirten 4 yönetici ve 10 uzman bulunmaktadır. Ayrıca 3 yönetici ve 9 uzman, Genel Müdürlüğün internet sayfası aracılığıyla yeni gelişmelerin takip edildiğini belirtmiştir. Özel Eğitim Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün yeni gelişmeler konusunda RAM personelini desteklediği tespit edilmiştir. Bilimsel yayınların takibinin yapıldığını belirten ise, 2 yönetici ve 6 uzman bulunmaktadır. Bu bulgudan yola çıkarak personelin rehberlik ve psikolojik danışma ve özel eğitim alanıyla ilgili yapılan araştırmalardan, yeterince haberdar olmadığı sonucuna varılabilir. 2 yönetici ve 2 uzman da üniversitelerle bu konuda iletişim içinde olduklarını belirtmiştir. Bu bulguyla ilgili üniversitelerin yaptıkları çalışmaların doğrudan RAM'larla ilgili olmadığı düşünülebilir. Görüşmeye katılan 1 yönetici ve 4 uzman RAM bünyesinde hazırlanan projeler ile yeni gelişmelerin takibinin yapıldığını belirtmiştir, ancak projeler her bir RAM'da ayrı ayrı gerçekleşmediğinden, yeni gelişmelerin takibinin tam anlamıyla yapılmadığı düşünülebilir. Bu ana tema altında 6 uzman, bu konu hakkında fikri olmadığını ve 2 uzman da yeni gelişmelerin takibinin yapılmadığını belirtmiştir. RAM personeli yeni gelişmelerin takibi konusunda sıkıntılar yaşamalarına karşın, Özel Eğitim Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün de desteği ile bu konudaki eksiklikleri giderdiği söylenebilir.

RAM Çalışanlarının Hizmet İçi Eğitime Katılma Sıklığına İlişkin Görüşler

2 uzman ve 9 yönetici hizmet içi eğitime çok sık katılmadıklarını, katılımın yeterli olmadığını belirtirken, 5 yönetici ve 6 uzman ise çok sık katıldıklarını belirtmiştir. Diğer yandan 4 uzman hizmet içi eğitime katılmadığını belirtmiştir. Tiryakioğlu (2009) çalışmasında, RAM personeline yönelik düzenli olarak hizmet içi eğitimlerin yapılmadığını belirlemiştir. 4 RAM personeli hizmet içi eğitimlere katılmama nedenlerini ise açılan hizmet içi eğitimlerin kontenjanının az olmasına, seminerlerin genellikle şehir dışında olmasına, açılan eğitimlerin sayısının az olmasına bağlamaktadır.

RAM Çalışanlarının Hangi Konularda Hizmet İçi Eğitime İhtiyaç Duyduklarına İlişkin Görüşler

RAM çalışanlarından 8 yönetici ve 18 uzman, RAM personelinin en çok ihtiyaç duyduğu hizmet içi eğitimin psikolojik testlerle ilgili olduğunu belirtmiştir. RAM'ların en önemli işlevlerinden biri olan il ve ilçedeki özel eğitim alması gereken bireylerin tanınmaları ve bu bireylere yönelik rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin yürütebilmesi için psikolojik testlerin sertifikalarının alınması gerekmektedir. Eğitsel Değerlendirme ve Tanılama Genelgesinde (MEB, 2006) testlerin uygulanmasında, üniversitelerin psikolojik danışma ve rehberlik ile eğitimde psikolojik hizmetler veya psikoloji bölümünden mezun ve varsa test uygulama sertifikası bulunan rehber öğretmenlerin görevlendirilmesi gerektiği belirtilmektedir. Bu nedenle RAM'da testi uygulayacak uzman bulunmadığında, çevre ilçelere yönlendirme yapılmaktadır. Ülküsel (1993) çalışmasında, bu araştırma bulgularını destekler nitelikte, rehber öğretmenlerin hizmet içi eğitim verilmesini istedikleri konu başlığı olarak danışmanlıkta kullanılan testler ve teknikler olarak belirlemiştir.

RAM Çalışanlarının Katıldıkları Hizmet İçi Eğitimlerin İhtiyaçlarını Karşılıyıp Karşılımadığına İlişkin Görüşleri

Görüşmeye katılan RAM personelinden 6 yönetici ve 11 uzman katıldıkları hizmet içi eğitimlerin ihtiyaçlarını karşıladığını belirtmişlerdir. Ayrıca 3 yönetici ve 9 uzman eğitimi veren kişinin uzman olduğu durumlarda, 3 uzman aktarmalı olarak değil de eğitimlerde ilk katılımcılardan biri olduklarında, 2 yönetici ve 1 uzman gönüllülük olduğu durumlarda eğitimlerin ihtiyaçlarını karşıladığını belirtmişlerdir. 2 uzman ise son zamanlarda yapılan hizmet içi eğitimlerin ihtiyacı karşıladığını belirtmiştir. Bu bulguyla ilgili hizmet içi eğitimleri verecek uzmanların alanında uzman ve özellikle akademisyenlerden oluşması hâlinde verilen hizmet içi eğitimlerin ihtiyacı karşılama düzeyini arttıracığı düşünülebilir. Görüşmeye katılan 4 yönetici ve 9 uzman ise hizmet içi eğitimlerin ihtiyacı karşılayıp karşılamama durumunun katılımcıların eğitimin alındığı zamanki psikolojik durumları, alt yapıları, hizmet içi eğitimin içeriğine ve hizmet içi eğitimi veren kişinin yeterliliğine göre değiştiğini belirtmiştir. Katılımcılardan 2 yönetici ve 1 uzman ise hizmet içi eğitimlerin uygulamaya yönelik olmadığını, teori ile uygulama arasında kopukluk olduğunu belirtmiştir. Diğer

yandan hizmet içi eğitim düzenlenirken taleplerinin dikkate alınmadığını belirten 1 yönetici ve 3 uzman bulunmaktadır. 2 uzmana göre hizmet içi eğitim ile ilgili diğer bir sıkıntı ise eğitimlerin aktarmalı olarak verilmesidir. İlk katılımcı olmanın avantaj olduğunu belirten çalışanlar, eğitimlerin süzgeçten geçerek gelmesi durumunda yeterli verim alınmadığını belirtmiştir. Türkiye’de 205 RAM bulunduğu göz önüne alınırsa ilk eğitimin her ile yayılması ve her uzmana ulaşılabilesinin zor olabileceği söylenebilir. Bu durumda eğitimleri verecek olan uzmanların seçimi ve değerlendirmesi önemli hâle gelmektedir. Böylelikle istenilen kalitede eğitimlerin ortaya çıkabileceği düşünülebilir.

RAM Yöneticileri ile Uzmanlar Arasındaki İlişkiye Ait Görüşler

Bir örgütteki insan ilişkileri insanları uyumlu hâlde çalıştırarak daha verimli ve iş birliği içinde olması eylemini içerir (Bursalıoğlu, 2008). RAM’larda yönetici ve uzmanlar arasındaki ilişkinin incelendiği bu ana temada, 2 uzman RAM yönetici ve uzmanları arasında ilişkinin iyi olmadığını belirtmiştir. 2 uzman da RAM yöneticisinin farklı bir alandan olmasından kaynaklı sorunlar olduğunu ortaya koymuştur. 4 yönetici ve 21 uzman, yöneticiler ile uzmanlar arasındaki ilişkiyle ilgili ihtiyaçların karşılandığını, sorun yaşamadıklarını, samimi ama mesafeli olduklarını, ortak bir nokta bulmaya çalıştıklarını belirtmiştir. Katılımcılardan 2 yönetici ve 9 uzman ise kurum personelinin yönetmelik ölçüsünde hareket ettiğinde sorun yaşanmadığını, herkesin görev ve sorumluluklarının bilincinde olduğunu belirtmiştir. Diğer bir bulgu ise 6 yönetici ve 4 uzmanın yönetici ile uzmanlar arasında hiyerarşik bir fark olmadığını belirtmesidir. Bursalıoğlu’na (2008) göre hiyerarşi, üst-ast ilişkilerinin ortaya çıkardığı bir roller sistemidir. Dolayısıyla hiyerarşik bir farkın olmadığı durumda, kurum çalışanlarının rollerini tam anlamıyla yerine getirmelerinde problemler olabilir. RAM’larda yönetici ve uzmanlar arasındaki ilişkinin sorunlu olmadığı, ancak üst-ast ilişkisinin oluşturulması ile çalışmaların daha verimli ve düzenli olacağı düşünülebilir.

Kurumun Bulunduğu Çevrenin İşleyişi Nasıl Etkilediğine Dair Görüşler

RAM açma yönergesinde, RAM’ların açılacağı yerin kuruma başvuracak olan öğrenci, veli ve diğer bireylerin kolay ulaşabileceği, merkezi bir yerde olması gerektiği maddesi yer almaktadır (MEB, 2008). RAM personelinin 6 yönetici ve 14 uzman kurumun merkezi bir yerde olmadığını, ulaşımın zor olduğunu belirtmiştir. Buna karşılık 1 yönetici ve 10 uzman, kurumun merkezi bir yerde olduğunu ve ulaşımın kolay olduğunu belirtmiştir.

Kurumun Fiziksel Yapısı ve Donanımının Yeterli Olup Olmadığına Dair Görüşler

Görüşmeye katılan 5 yönetici ve 17 uzman kurumun fiziksel yapı ve donanım bakımından yeterli olduğunu, işleyişte bir sorun yaşamadıklarını belirtmiştir. Buna karşın yeterli olmadığını belirten 4 yönetici ve 27 uzman bulunmaktadır. Ayrıca 5 yönetici ve 6 uzman kurumun fiziksel yapısı konusunda sıkıntıları olduğunu, ancak materyal konusunda problem yaşamadıklarını belirtmiştir. 2 uzman da RAM’larda rehberlik hizmetleri ile özel eğitim hizmetleri bekleme salonunun ayrı olması gerektiğini belirtmiştir. Rehberlik hizmetlerinden yararlanmak için gelen bireylerle özel eğitim hizmetlerinden yararlanmak için gelen bireylerin birbirinden etkilenmemesi, yararlandıkları hizmetlere devam etmeleri açısından oldukça önemlidir.

Merkeze Ayrılan Bütçenin Yeterliliğine İlişkin Görüşler

Merkeze ayrılan bütçenin yeterli olduğunu, 5 uzman ve 7 yönetici belirtmiştir. 7 yönetici ve 30 uzman ise, bütçenin merkez çalışmalarının yürütülebilmesi için yetersiz olduğunu belirtmiştir. Diğer yandan 4 uzman merkeze ayrılan bütçe hakkında bilgileri olmadığını belirtirken, 4 uzman ise bu konuda yöneticilerin bilgi verebileceğini belirtmiştir. Katılımcılardan 1 yönetici ve 1 uzman, başka bir kurum bünyesinde olmalarından dolayı merkezin maddi olarak sıkıntı yaşamadığını belirtmiştir. RAM’larda bütçe konusunun gözden geçirilmesine ihtiyaç olduğu belirlenmiştir.

Sonuç ve Öneriler

Sonuçta araştırmada rehberlik ve araştırma merkezleriyle ile yükseköğretim kurumu arasında iş birliğinin beklenen düzeyde olmadığı belirlenmiştir. Rehberlik ve araştırma merkezleri refere etmeyle ilgili işlevini yerine getirdiği söylenebilir. Aynı zamanda rehberlik ve araştırma merkezlerinde özel eğitim gerektiren bireylerin ailelerine yönelik sistematik bir çalışma yapılmadığı, ilgili kurumlarla iş birliğine gidilmediği söylenebilir.

Uygulamaya Yönelik Öneriler

- 1) RAM'lar ile yükseköğretim kurumlarının ilgili bölümleri arasındaki ilişki kuvvetlendirilmelidir. RAM'lar yükseköğretim kurumlarından yararlanmalı, yükseköğretim kurumları da RAM'lara gerekli desteği sağlayarak uygulama alanı olarak kullanabilmelidir.
- 2) RAM'ların rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bölümünün faaliyetleri aktif hâle getirilmelidir.
- 3) RAM'lar bireyleri ve eğitim kurumlarını bilgilendirme amaçlı mesleki rehberlikle ilgili çalışmalar düzenlemeli ve yayınlar hazırlamalıdır.
- 4) RAM'lar çevrenin ve okulların ihtiyaçları ve problemlerini göz önünde tutarak araştırmalar yapmalı ve araştırma sonuçlarını ilgili kurumlarla paylaşmalıdır.
- 5) Gelişim ve eğitim durumu incelenmesi gereken danışanların takibi sürekli hâle getirilerek onlara daha fazla zaman ayrılmalıdır. Ayrıca eğitim kurumları ziyaret edilerek yerinde gözlem yapılmalıdır.
- 6) Danışanların eğitsel, kişisel ve mesleki rehberlik alanında takipleri yapılırken okuldan gelecek geribildirimler Milli Eğitim Bakanlığı'nın düzenleyeceği veri tabanından takip edilebilmelidir.

Rehberlik ve araştırma merkezlerinin rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bölümlerinin ve özel eğitim hizmetleri bölümlerinin sorunları, ayrı ayrı araştırma konusu yapılarak detaylı olarak saptanabilir. Rehberlik ve araştırma merkezlerinde görev alacak personelin yeterliliğiyle ilgili yeniden bir düzenleme yapılabilmesi için bu kurumda görev yapacak personelin ne gibi özelliklere sahip olması gerektiği saptanabilir.

Kaynakça

- Akkoyun Kamer, A. (2007). Rehberlik ve Araştırma Merkezi M¼d¼rl¼đ¼ Personelinin Kaynaştırma Eğitimine İlişkin G¼r¼řleri. Yayınlanmamış y¼ksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu, T¼rkiye, Eğitim Bilimleri B¼l¼m¼.
- Drefs, M. (2000). Assessing the needs of young children. *Guidance and Counseling*, 17(3), 60-67.
- Kağan, M. (2005). Devlet ve zel İlköğretim okulları ile Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde alışan Rehber ğretmenlerin İş Doymularının İncelenmesi. Yayınlanmamış y¼ksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, T¼rkiye, Eğitim Bilimleri B¼l¼m¼.
- Kepçeoğlu, M. (2004). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. İstanbul: Alkım Yayın Evi
- Koç, Z. (1998). Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde G¼rev Yapan Rehber ğretmenlerin İş Doymularının Bazı Değişkenlere G¼re İncelenmesi. Yayınlanmamış y¼ksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara, T¼rkiye, Eğitim Bilimleri B¼l¼m¼.
- Kuzgun, Y.(2008). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- M.E.B. (1985). *Rehberlik Hizmetleri Y¼netmeliđi*. Tebliğler Dergisi, 2201.
- M.E.B. (2001). *Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Y¼netmeliđi*. Resmi Gazete, 24376.
- M.E.B (2006). *zel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel M¼d¼rl¼đ¼n¼n G¼rev, Yetki ve Sorumluluklarına İlişkin Y¼nerge*.
- Neuman, W. L. (2008). *Toplumsal Araştırma Y¼ntemleri: Nitel ve Nicel Yaklaşımlar*. (ev., S. Özge). İstanbul: Yayın Odası.
- Sargın, N. (2003). *Rehberlik*. Ankara: Mikro Basın-Yayım-Dağıtım
- şimşek, H. ve Yıldırım, A. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Y¼ntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Tathioğlu, K. (1999). Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Servisinden Beklentiler zerine Bir Araştırma. Yayınlanmamış y¼ksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya, T¼rkiye, Eğitim Bilimleri B¼l¼m¼.
- Tiryakioğlu, . (2009). Rehberlik ve Araştırma Merkezleri M¼d¼rlerinin zel Eğitim B¼l¼m¼n¼n Sorunlarını Algılamaları. Yayınlanmamış y¼ksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu, T¼rkiye, Eğitim Bilimleri B¼l¼m¼.
- Topal, H. (2010). Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde (RAM) G¼rev Yapan Rehber ğretmenlerin Rehberlik ve Araştırma Merkezi (RAM) M¼d¼rlerinin Y¼neticilik Becerilerine İlişkin G¼r¼řleri. Yayınlanmamış y¼ksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya, T¼rkiye, Eğitim Bilimleri B¼l¼m¼.
- ¼lk¼sel Erdemli, N. (1993). Rehberlik ve Araştırma Merkezleri Devlet Liseleri ve zel Liselerde alışan Rehber ğretmenlerin Durum Saptaması. Yayınlanmamış y¼ksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, Eğitim Bilimleri B¼l¼m¼.
- Yeşilyaprak, B. (2003). *Eğitimde Rehberlik Hizmetleri* (7. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.